

Grenzenloos groen

De natuur van 4 miljoen

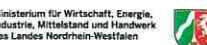
HABITAT
EUREGIO

Wallonie

provincie limburg

Grenzenloos Groen

De Natuur van vier miljoen

Resultaten van het Interreg IV-A project
Habitat Euregio 2010-2013

Colofon

Deze brochure is een gezamenlijk product van alle partners van Habitat Euregio. Aan de totstandkoming hebben meegewerkt:

Teksten

Wouter Helmer, Aad Blokland, Ludy Verheggen, René Krekels, Manfred Aletsee, Charlotte Bontinck, Heidi Selheim, Hettie Meertens, Frenk Janssen, Elvira Jacques, Marleen Massonnet, Eric Dykmans, Ted Potters, Frans Hornesch

Vertalingen

Concorde Groep
Richardson Translation Services

Redactie

Maria Roovers

Kaartmateriaal

Provincie Limburg (NL)

Foto's

Biologisch Station StädteRegion Aachen e.V., NABU Aachen, NMRG, Provincie Limburg, RLH, Photolima, projectgroep Habitat, Manfred Alestee, Klaus Bogon,

Charlotte Bontinck, Rob Geraeds, René Krekels, Mieke Lauvenberg, Daniel Lück, Luboz Mraz, Rob Geraeds, Marleen Massonnet, Anneleen Mengels, Olaf Niepagenkemper, Frederik Santermans, Goedele Verbeylen, Guido Verschoor, Natuurmonumenten, NAMO, Ludy Verheggen, Gerd Herren, ARK Natuurontwikkeling

Eindredactie

Diandra Hupkens, Frans Hornesch, Sofie Wyns

Vormgeving

Photolima

Druk

Provincie Limburg (NL)

Info

www.habitat-euregio.eu

Inhoudsopgave

5 De Natuur van vier miljoen

6 Een huzarenstuk

Samenwerken in de Euregio Maas-Rijn

9 Bescherming van leefgebieden

11 Nieuwe snelwegen voor de hazelmuis

Kleinschalig cultuurlandschap

13 Hoogvliegers over de grens

Ecologie van oude bossen

15 Waals-Duitse parelketting

Waterkwaliteit bovenstroomse beken

17 Groene verbindingen

19 Roofdieren op het spoor

Missing Lynx

21 Herstelwerkzaamheden in de Hof van Eden

GEB Noorbeek/Altenbroek

25 Hink-stap-springen tussen Maas en Kempen

Landschapsschakel de Oude Weerd

27 Gekwaak en gekwetter in een oude groeve

Grindgroeve Brock

31 Sporen naar de toekomst

Internationale databanken

33 Een toekomst voor de natuur

én voor Habitat Euregio

35 De partners stellen zich voor

Wie speelden er een rol binnen Habitat Euregio?

40 Habitat Euregio in kaart

43 Enkele termen uitgelegd

Kleine woordenlijst

De Natuur van vier miljoen

Misschien is het 's nachts nog wel het beste te zien. Vanuit het donkere heuvelland of vanaf de hoogtes in Eifel of Ardennen uitkijkend over de lichtzee van Luik, Maastricht, Heerlen of Aken. De twee gezichten van de Euregio Maas-Rijn. Het lokale naast het mondiale. Het kleinschalige naast het grote gebaar.

Landbouw voor de wereldmarkt, maar ook streekproducten voor eigen gebruik.

Een hazelmuis die een blad doet ritselen langs een holle weg, maar ook het eerste wolvengehuil dat de uitgestrekte natuur van het achterland van Europa dichtbij brengt. Een fikse regenbui in de Ardennen leidt in een mum van tijd tot hoogwater op de Maas.

De Euregio Maas-Rijn is Europa in een notendop: groeiende, moderne steden met daar tegenover krimp op het platteland. Meer kans dan probleem. Met mens en natuur in een nieuwe verhouding tot elkaar. Geen dagelijks gevecht meer om voedsel op iedere vierkante meter, maar een hightech landbouw die ons de luxe verschaft om het grootste deel van ons leven met andere zaken bezig te zijn.

Met die vrijheid kunnen de vier miljoen inwoners van de Euregio prachtige dingen doen. In de stad, maar ook daarbuiten. Bouwen aan een nieuw bondgenootschap tussen stad en platteland. Een duizenden jaren oud cultuurlandschap vervlechten met een nieuw netwerk van hoogwaardige natuurgebieden. Robuuste natuur, die een groot aantal stedelijke behoeften vervult. Schoon drinkwater, wonen in het groen, ontspanning, avontuur, een plek waar je spectaculaire dieren kunt ontmoeten en een zorgvuldige winning van delfstoffen die een positieve bijdrage levert aan het landschap.

Duurzaam hoogwaterbeheer door berging aan de bron en ruimte voor beken en rivieren. Een natuur van vier miljoen.

Op al deze gebieden zijn in de afgelopen jaren in de Euregio Maas-Rijn belangrijke initiatieven gestart en daarmee is het een gidsregio geworden voor het Europa van de 21e eeuw. Met dank aan de tientallen organisaties en honderden mensen die zich hiervoor hebben ingespannen.

Ook de partners binnen Habitat Euregio droegen bij aan de voorbeeldfunctie die het gebied vervult. In nauwe samenwerking voerden ze acties uit in het landschap om leefgebieden van bedreigde dier- en plantensoorten en om ecologische verbindingen tussen die leefgebieden te herstellen. Een aantal van die acties wordt in deze brochure beschreven. Om te dienen als inspiratiebron voor anderen en als stimulans om de draad op te pakken.

Heel belangrijk was het betrekken van burgers bij het landschap. Ze werden uitgenodigd om de mouwen op te stropen en waar nodig mee te werken aan herstel; om mee te gaan op excursie in het spoor van bijzondere soorten; om te genieten van en te recreëren in het buitengebied. Met respect en ruimte voor de natuur. Bouwen aan een nieuw bondgenootschap tussen stad en platteland. Zodat de natuur van vier miljoen steeds meer een natuur wordt gedragen door vier miljoen.

Een huzarenstuk

Samenwerken in de Euregio Maas-Rijn

Hoort een hazelmuis het verschil in tongval tussen een Vlaming en een Nederlander als hij trippelend over takken de grens passeert? Maakt het een Bataafse stroommossel iets uit of het deel van de beek waarin hij thuis is onder Waalse of Duitse wetgeving valt? Dat mensen grensoverschrijdend samenwerken op het gebied van natuur lijkt vanzelfsprekend, maar is niet eenvoudig in een Euregio met drie landen, drie taalgemeenschappen, meer dan honderd gemeenten en vele administratieve lagen. Toch hebben de Habitat Euregio-partners elkaar gevonden.

Taal- en cultuurverschillen zijn groot binnen de Euregio Maas-Rijn met een relatief klein oppervlak van nog geen 11.000 vierkante kilometer. Vergaderen of een ambtelijk verslag lezen is soms al moeilijk in de eigen taal, laat staan in een vreemde. Omgangsvormen zijn in het ene land informeler dan in het andere. Dat vraagt om aanpassing en begrip. Ook een belangrijk verschil: de wijze waarop partijen die zich met natuurbescherming en -ontwikkeling bezighouden, zijn georganiseerd. Ze vallen onder deze of gene overheid, het zijn stichtingen of verenigingen zonder winst die subsidie ontvangen of verenigingen die afhankelijk zijn van contributie of giften van leden. En dan zijn er nog verschillen qua wetgeving, beleid en uitvoering. Hoewel deze verschillen samenwerken extra ingewikkeld maken, zijn ze juist ook een reden om de uitdaging aan te gaan. Ze hebben immers een negatieve invloed op het voortbestaan van al dan niet bedreigde planten- en diersoorten, omdat ze bijdragen aan de versnippering van leefgebieden. Net zoals vele andere menselijke activiteiten en ingrepen in het landschap dat doen.

De dertien natuur- en landschapsorganisaties uit Nederland, Duitsland en België namen de handschoen op en zijn er in goede verstandhouding in geslaagd om de groene infrastructuur te versterken en te vervlechten met de behoeften van de moderne maatschappij. Ze ontwikkelden goede voorbeelden en instrumenten waar ook andere partijen van profiteren.

Om te beginnen richtten ze een ronde tafel op, het Euregionaal Platform voor Natuur en Landschap, waar ze elkaar elk half jaar ontmoetten om te overleggen, kennis en ervaringen rondom beschermingsmaatregelen te delen en projecten op touw te zetten. Aan die tafel zijn de acties en voorbeeldprojecten ontstaan die een belangrijke bijdrage leverden aan de verbetering van het ecologische netwerk.

De acties die zijn ondernomen zijn onder te verdelen in twee groepen: acties die in eerste instantie gericht waren op het herstellen van specifieke leefgebieden, zoals bijvoorbeeld oude bossen, en acties die bedoeld waren om gaten in het netwerk van groene verbindingen kleiner te maken en liefst nog: te dichten. Een deel van de acties is opgenomen in deze brochure. Ze zijn het directe gevolg van de goede samenwerking tussen de projectpartners.

Van Babylonische spraakverwarringen is nooit sprake geweest. De wil om elkaar te begrijpen was er. Na drie jaar Habitat Euregio zijn de lijnen dan ook kort, organisaties weten van elkaar waar ze mee bezig zijn en wat ze voor elkaar kunnen betekenen. Problemen worden in goed overleg uit de wereld geholpen en er is

het verlangen om samen nieuwe projecten op te pakken. Het besef dat het hoog tijd is om het ecologische netwerk te verbeteren maakt dat alle neuzen dezelfde kant op staan. Maar er is ook gewoon liefde voor de omringende natuur in al haar rijkdom en voor unieke en intrigerende soorten in het bijzonder. Dat is een feit: ondanks de bevolkingsdichtheid is het Drielandenpark een aantrekkelijk gebied en de biodiversiteit is er indrukwekkend.

Het communiceren over die waardevolle natuur met de inwoners van de Euregio Maas-Rijn was een apart en belangrijk onderdeel van het project. Alle partners werkten hieraan mee door het geven van lezingen, het aanbieden van rondleidingen en het organiseren van conferenties, over Habitat Euregio in het algemeen of over specifieke onderdelen van het project. Zo werden geïnteresseerden tijdens een cursus ingewijd in het leren lezen van sporen van wilde dieren als lynx of wilde kat. Een aansprekende poster die werd verspreid tijdens bijeenkomsten en manifestaties toont welke karakteristieke diersoorten voorkomen in het gebied. De film 'Op zoek naar de lynx' die werd vertoond als onderdeel van het populaire Vlaamse programma 'Dieren in Nesten' bereikte een groot publiek.

Directe communicatie met de burger vindt bovendien plaats in het projectgebied zelf. Habitat Euregio draaide om de natuur, maar stelde zich daarnaast ten doel om de banden tussen mens en natuur aan te halen. Het werken aan het ecologische netwerk ging dan ook gepaard met het aanleggen van recreatieve verbindingen. Op vele locaties zijn informatieborden neergezet die vertellen over biodiversiteit, over het belang van natuurontwikkeling en -behoud en over Habitat Euregio.

"Dankzij Habitat Euregio is de kennis over de biodiversiteit in het gebied toegenomen. Concrete beschermingsmaatregelen kunnen beter worden voorbereid en uitgevoerd."

Ludy Verheggen, Dienst Landelijk Gebied

Bescherming van leefgebieden

Binnen het ecologische netwerk in de Euregio Maas-Rijn bevinden zich de leefgebieden van een aantal bijzondere diersoorten, zogenaamde gidssoorten. Een sterke vertegenwoordiging van deze soorten betekent dat het met de kwaliteit van de natuurgebieden – waterhuishouding, bodem, vegetatie, biodiversiteit, omvang en hun samenhang met naburige natuurgebieden – goed is gesteld. Gidssoorten zijn graadmeters: als zij floreren, dan geldt dat óók voor veel andere soorten in het gebied. Gidssoorten zijn vaak aansprekende soorten die een goede ambassadeursrol vervullen voor de natuur. In de Euregio Maas-Rijn geldt dat onder andere voor de hazelmuis, otter, wilde kat, lynx, vroe-meesterpad en bepaalde soorten rivierkreeften, mosselen en vissen.

Habitat Euregio verschaft de mogelijkheid om grensoverschrijdend samen te werken aan de verbetering van de leefgebieden van een aantal van deze gidssoorten. Door de kwaliteit van de leefgebieden op een hoger plan te tillen steeg ook de kwaliteit van het ecologische netwerk.

De deelprojecten op de volgende pagina's richtten zich elk op een specifieke biotoop: kleinschalig cultuurlandschap, oud bos en bovenstroomse beken. Het is slechts een greep uit de acties die gezamenlijk zijn ondernomen. Op de website www.habitateuregio.eu kun je meer bijzonderheden lezen en in de woordenlijst achterin deze brochure worden technische termen kort uitgelegd.

Nieuwe snelwegen voor de hazelmuis

Kleinschalig cultuurlandschap

Beheerwerken langs bosranden in de dalen van de Geul en van de Gulp betekenen een belangrijke kwaliteitsverbetering van de habitat van de hazelmuis. Gebieden waar hazelmuizen voorkomen zijn verbonden door de aanplant van nieuwe rijen bomen en struiken.

Piepklein maar o zo belangrijk, die hazelmuis: als gidssoort in het Drielandenpark en als verbindende schakel tussen de projectpartners. Als bedreigde soort zoekt hij zijn toevlucht in bosranden in Nederlands Zuid-Limburg en in het Belgische en Duitse grensgebied. Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg (IKL) richt zich als specialist van kleinschalige cultuurlandschappen samen met andere partijen op de habitat van deze muis.

De aanpak van de bosranden in de dalen van de Geul en de Gulp was uniek: omdat er sprake was van één eigenaar van meerdere bosgebieden, namelijk Staatsbosbeheer, kon beheerwerk worden uitgevoerd over lange aaneengesloten afstanden.

Dienst Landelijk Gebied (DLG) nam het voortouw bij het opstellen van een grensoverschrijdend herstelplan voor de habitat van de hazelmuis. Een inventarisatie, waar alle partners aan meewerkten, geeft inzicht in hoe de bestaande leefgebieden ten opzichte van elkaar liggen, hoe geïsoleerd ze zijn, waar de meest kansrijke verbindingzones liggen en hoe die moeten worden ingericht. Deze kennis vormt de basis voor een Bosranden Econet in het Drielandenpark. Ook andere zoogdieren, vogels en insecten hebben baat bij dit ecologische netwerk.

De uitvoerders van de beheerwerkzaamheden langs de bosranden in de dalen van de Geul en de Gulp konden profiteren van nieuw verworven kennis en inzichten. Deze inzichten komen een toekomstgericht beheer ten goede. De hazelmuis wordt na afloop van het project zeker niet aan zijn lot overgelaten. In Zuid-Limburg is een hakhoutbrigade opgericht: vrijwilligers gaan onder leiding van IKL op een kleinschalige manier beheerwerk uitvoeren in bosranden in het leefgebied van de muis. Het betrekken van vrijwilligers - mensen uit de omgeving met een hart voor de hazelmuis - betekent gericht werken aan duurzaam beheer.

Hoogvliegers over de grens

Ecologie van oude bossen

Onderzoek naar vogel- en vleermuispopulaties in oude bossen leidde tot meer inzicht in de samenhang tussen biotoop en biodiversiteit. Belangrijke constatering: deze oude bossen moeten dringend beschermd worden als kweek- en broedplaats en veilige leefomgeving voor bedreigde soorten als de baardvleermuis en de middelste bonte specht.

Plaats van handeling: het Aachener Stadtwald in Duitsland. Medewerkers van het NABU-Naturschutzstation Aachen sluipen met netten tussen de bomen om spechten vleermuissoorten te vangen. Ze brengen radiozenders aan op de rug van de dieren die het mogelijk maken om hun verblijfsplaats te vinden. Eenzelfde onderzoek wordt gedaan in het Vijlenerbos in Nederland en in het Preuswald in België.

De onderzoekers brachten de bossen gedetailleerd in kaart en legden ze langs de lat van de Europese Habitatrichtlijn. Wat is nodig om ervoor te zorgen dat de bossen blijven voldoen aan de voorwaarden van deze Europese richtlijn, die biodiversiteit in de lidstaten wil waarborgen? Een spechtensoort als de middelste bonte specht en vleermuissoorten zoals de baardvleermuis en de franjestaart kunnen alleen leven in bossen waar voldoende oud en dood hout met veel structuur voorhanden is.

Het project bood de mogelijkheid om systematisch onderzoek te doen naar deze deels bedreigde spechten en vleermuizen, maar ook naar insecten en andere soorten die kenmerkend zijn voor oude bossen. Op basis van de onderzoeksresultaten, vastgelegd in een databank, stelde het NABU-Naturschutzstation Aachen in samenwerking met de projectpartners een concept op voor toekomstige beschermings- en beheermaatregelen. Voor de bossen in het algemeen en voor vleermuizen spechtsoorten in het bijzonder.

Waals-Duitse parelketting

Waterkwaliteit bovenstroomse beken

Zowel in beken in het Belgische gedeelte van het Natuurpark Hoge Venen-Eifel als in beken die deel uitmaken van het Duitse Perlenbach-Fuhrtsbach systeem in de Eifel bij Monschau wordt gewerkt aan het verbeteren van de leefomstandigheden van bedreigde soorten. De Bataafse stroommossel, de beekparelmossel en de Europese rivierkreeft krijgen speciale aandacht. Voor de beekparelmossel en de Europese rivierkreeft is een succesvol kweek- en uitzetprogramma opgezet.

In de eerste helft van de twintigste eeuw waren de twee genoemde mosselsoorten nog wijdverspreid in Europa, de beekparelmossel vooral in het noordelijke deel. Als gevolg van watervervuiling, vernietiging van de leefgebieden of verstopping van de bodemlaag van beken door oevererosie verdween 90% van de populaties. Een grensoverschrijdende inventarisatie toonde aan dat de twee soorten in België alleen nog aanwezig zijn in het hydrografisch bekken van de Our. In de Eifel houdt de beekparelmossel zich alleen nog op in het Perlenbach-Fuhrtsbach systeem.

Ook van de Europese rivierkreeft, kwetsbaar voor ziektes overgebracht door Amerikaanse kreeftsoorten, resteren in het gebied slechts enkele geïsoleerde populaties. In de Eifel is hij helemaal verdwenen.

Het Biostation StädteRegion Aachen is al langer bezig met een kweekprogramma voor de beekparelmossel en de Europese rivierkreeft. Zo kon het voortbestaan van de laatste populatie beekparelmossels in Noordrijn Westfalen worden veilig gesteld. In nauwe samenwerking met de Beheerscommissie van het Natuurpark Hoge Venen-Eifel worden ook in Waalse beken jonge parelmossels uitgezet, gekweekt door het Biostation.

De beekparelmossel en de Bataafse stroommossel hebben zeer schoon en helder water nodig om te kunnen overleven. Een meetnet met 82 stations in het Belgische gedeelte van het Natuurpark de Hoge Venen-Eifel en 7 stations op Duits grondgebied maakt het mogelijk om de waterkwaliteit van de beken nauwgezet in de gaten te houden. Op regelmatige basis vinden een fysisch-chemische en biologische analyse van het water plaats in het bekken van de Amel (Amblève), de Our en de Roer (Rur) en in het Perlenbach-Fuhrtsbach systeem. Waar de kwaliteit slecht is, worden in de toekomst maatregelen genomen.

**"Dankzij Habitat Euregio zijn de groene
verbindingen tussen grote natuur-
gebieden verbeterd.**

**Flora en fauna kunnen zich
gemakkelijker verspreiden."**

Ludwig Vandenhove, gedeputeerde Provincie Limburg (B)

Groene verbindingen

Een fijnmazig netwerk van autowegen, spoorwegen, kanalen, fiets- of wandelpaden staat inwoners en bezoekers van de Euregio Maas-Rijn ter beschikking. Het gebied is doorsneden met transportmogelijkheden. De natuur heeft zo haar eigen wegen: het dal van een rivier, een bosrand, het bos zelf, een beek, een hoogstamboomgaard, een oude groeve. De menselijke infrastructuur, maar ook andere ingrepen in het landschap zoals verstedelijking en industrialisering, hebben de natuurlijke verbindingen in de loop van de tijd op onnoemelijk veel plaatsten doorkruist. Dit betekent dat de populaties van veel soorten geïsoleerd leven ten opzichte van elkaar wat het voortbestaan van de soort in het gebied niet ten goede komt.

Habitat Euregio stelde zich tot taak om te werken aan het herstel van breuken in het grensoverschrijdende ecologische netwerk. Er was aandacht voor de drie grote verbindingen tussen de Eifel en de Hoge Kempen:

- Hertogenwald – Voerstreek – Sint Pietersberg;
- Hoge Venen – Geuldal – Maasdal;
- Aachenerwald – Wormdal – Brunsummerheide – Rode Beek.

Maar er werd ook gewerkt aan kleine, lokale landschapselementen die voor veel soorten dienst doen als verbindingroute: een houtwal, een poel of een graft. De deelprojecten op de volgende pagina's droegen elk op hun eigen manier bij aan het herstel van het ecologische netwerk.

Roofdieren op het spoor

Missing Lynx

Onderzoek met cameravallen in het zuiden van het Drielandenpark leverde kennis op over de migratie van gidssoorten als de boommarter en de wilde kat. De lynx, waar het onderzoek zich ook op richtte, is nog steeds missing. De cameravallen werden geplaatst op het ecoduct bij Welkenraedt en in bossen die een corridorfunctie vervullen tussen het Drielandenpark enerzijds en Eifel en Hoge Venen anderzijds.

Met het project Missing Lynx vraagt ARK Natuurontwikkeling aandacht voor ontbrekende schakels in de natuur. Kunnen dieren vanuit de Eifel of de Hoge Venen het Drielandenpark bereiken of wordt hun migratie gehinderd door bijvoorbeeld auto-, spoor- of waterwegen? De populatie boommarters en wilde katten in Eifel en Hoge Venen groeit, maar in het Vlaamse en Nederlandse deel van het Drielandenpark lijken de soorten afwezig of uiterst zeldzaam. Maar de situatie kan snel veranderen. Waarnemingen van de boommarter in het Waalse Bois de Beusdael en ook in het Vlaamse deel van dit bos vonden plaats op honderd meter van de grens met Nederland. Ook de definitieve terugkeer van de wilde kat naar Zuid-Limburg lijkt dichtbij: hij werd waargenomen ten zuiden van Aken en op het ecoduct bij Welkenraedt. In beide gevallen bevond het dier zich nog maar 12 km verwijderd van de Nederlandse grens. Niet lang daarna werd de soort minder dan 4 km van de grens gefilmd; nog groter was de verrassing toen de wilde kat ook op Nederlands grondgebied voor de camera verscheen.

Missing Lynx is in belangrijke mate een communicatieproject. Via lezingen, excursies en publicaties werd het grote publiek betrokken bij het belang van natuurontwikkeling (in het algemeen en bij de ontbrekende schakels) om het ecologische netwerk te versterken. Een speciaal ontwikkelde cursus hielp natuurliefhebbers de kwaliteit van hun waarnemingen van roofdieren en hun sporen te verbeteren.

Met een aansprekende overzichtskaart van het gebied toont Missing Lynx de natuurlijke samenhang binnen de Euregio en de gezamenlijke ambitie om de schouders te zetten onder een streek die aantrekkelijk is voor mens, plant en dier. De kaart kon worden getekend dankzij de input van Belgische, Duitse en Nederlandse partners. Ook de interactieve 'Dwaalfilm Maasvallei' over het RivierPark Maasvallei betreft het publiek op een laagdrempelige manier.

Herstelwerkzaamheden in de Hof van Eden GEB Noordal-Altenbroek

In het karakteristieke heuvel landschap werken partijen samen aan het behoud en herstel van een kleinschalig natuurgebied met een grote mate van afwisseling van diverse typen grasland, kleine landschapselementen, bossen en geleidelijke overgangen hiertussen. Je zou het resultaat van het Grensoverschrijdend Ecologisch Basisplan (GEB) in het uiterste zuiden van Nederlands Limburg en de Belgische Voerstreek bijna een nieuwe Hof van Eden kunnen noemen. Of een oase.

Een oase? Wel vanuit het oogpunt dat de natuur er meer kans krijgt dan elders. Zeker niet vanuit het oogpunt dat het zou gaan om een eiland in de woestijn. Het Grensoverschrijdend Ecologisch Basisplan moet juist een schakel vormen in de verbinding tussen grotere natuurgebieden en tussen de Maas en de Voerstreek. Alleen zo kan de Ardeense heide hopelijk zijn weg terug vinden vanaf de hellingen en dalen in het zuiden naar het noordelijker gelegen Altenbroek. Vóór het project van start ging was er niets over van de unieke Voerense heide. Nu zijn de voorwaarden geschapen voor herstel. Om de heide opnieuw de ruimte te geven nam Natuurpunt het voortouw bij het verwijderen van niet-streekeigen begroeiing op een oppervlak van 20 hectare.

Heide maakt deel uit van het Voerense cultuurlandschap, maar is niet kenmerkend. Graften zijn dat wel. Eeuwen geleden ontstonden ze toen boeren dwars op de schuine landbouwgrond terrassen aanlegden om erosie te voorkomen. De natuur kon er haar gang gaan met als resultaat: kruidachtige planten of houtgewassen vormden een soort langgerekte hagen in het landschap. De rijke begroeiing bood onderdak aan vele soorten, zoals de hazelmuis, de das en de grauwe klauwier. Typisch Vlaamse lintbebouwing, zou je kunnen zeggen, inclusief de bijbehorende doorgangswegen. Want de graften deden ook dienst als natuurlijke verbindingroute. Maar door rooien en verkeerd beheer komt hun ecologische functie in gevaar. Hoog tijd voor actie. Het Agentschap voor Natuur en Bos trok de kar bij het opstellen van een plan ter bescherming van de graften en mobiliseerde daarbij vele partijen.

Bij bijna alle werkzaamheden die plaatsvonden in Altenbroek en in het Noordal speelde de hazelmuis een hoofdrol. Zo werden in het Noordal typische kleinschalige landschapselementen in ere hersteld die het de muis vergemakkelijken om vanuit België de grens over te steken.

Daar is hij weer, de hazelmuis. De eisen die deze kleine klimkampioen aan zijn leefomgeving stelt zijn complex. Hij heeft feitelijk op een klein oppervlak een grote soortenrijkdom aan voedsel nodig. Lage vegetatie langs bosranden en bospaden, bramenrijke struweelbegroeiingen en houtkanten met een grote verscheidenheid aan bes- en vruchtdragende planten zijn ideaal. De muis verplaatst zich via struiken en bomen. De versnippering van bossen en de achteruitgang van graften en houtkanten is dan ook funest voor het diertje.

Vereniging Natuurmonumenten was één van de partijen die zich bezighield met het herstellen van cultuurhistorische elementen als holle wegen, hagen en graften. Ook het bos kreeg zijn natuurlijke vorm terug: tussen lineair geplante bomen hebben jonge bomen de taak om te zorgen voor verwildering. Van deze inrichtingsmaatregelen profiteert niet alleen de hazelmuis: ook grauwe klauwier, vliegend hert, zandbijen, vlindersoorten en andere insecten zijn gebaat bij de verbetering van leefgebied en groene verbindingen.

Binnen het GEB Altenbroek-Noordal kreeg ook een andere diersoort speciale aandacht van alle betrokkenen: de vroedmeesterpad heeft misschien niet zo'n hoog aaibaarheidsgehalte als de hazelmuis, maar is zeker zo uniek en minstens zo bedreigd.

Vaak waren kleine ingrepen genoeg om twintig biotopen voor amfibieën te herstellen: het ruimen van een poel, snoeiwerkzaamheden of het inrichten van een winterplaats. Ook werden veertig nieuwe poelen aangelegd. Dat brengt het totale aantal biotopen op een kleine 170. Onder andere het Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren en het Agentschap voor Natuur en Bos zetten hier de schouders onder. Veel tijd en moeite is gestoken in het betrekken en enthousiasmeren van de vele landeigenaren: zij moesten toestemming geven voor de activiteiten op hun grondgebied.

Dat enthousiasmeren verliep zo voorspoedig dat de vroedmeesterpad nu kan beschikken over een ruimere keuze aan poelen en dat inwoners van Voeren elkaar hebben gevonden in een nieuw opgerichte amfibieënwerkgroep. Deze werkgroep staat garant voor een sterke lokale verankering en voor beheer en monitoring van de poelen. Naar aanleiding van overleg met Nederlandse specialisten en organisaties werd naar Nederlands voorbeeld ook een vroedmeesterpadplatform opgestart.

Hink-stap-springen tussen Maas en Kempen

Landschapsschakel de Oude Weerd

Een voormalig grindwinningsgebied van 29 hectare in het noorden van Oud-Rekem werd heringericht als natuurgebied: de Oude Weerd. Er is afrastering gezet voor grote grazers; hagen, struwelen en houtkanten werden aangeplant; poelen zijn gegraven. De eerste amfibieën hebben er hun intrek genomen. De Oude Weerd vormt een belangrijke stapsteen tussen het RivierPark Maasvallei en het Nationaal Park Hoge Kempen.

Eén blik op de landkaart maakt duidelijk hoe groot de stempel is die de mens drukte op het gebied tussen het stroomgebied van de Maas en het Nationaal Park Hoge Kempen. Het ligt er vol kanalen, putten, grindgaten en andere natte plassen. De Oude Weerd lijkt een nietig lapje grond, maar het teruggeven ervan aan de natuur en het inrichten als landschapsschakel is van groot belang. Bijzondere planten- en diersoorten als de roodborsttapuit, de nachtegaal en de bosbeekjuffer maken er alvast dankbaar gebruik van. De Oude Weerd is onderdeel van het uitvoeringsprogramma dat het Regionaal Landschap Kempen en Maasland opstelde voor herstel van beeklopen, kleine landschapselementen en recreatieve verbindingen.

Bewoners zijn op verschillende manieren bij de Oude Weerd betrokken. Ze worden op initiatief van Natuurpunt uitgenodigd om mee te doen met beheerwerkzaamheden, wat leidt tot een groter bewustzijn over het belang van groene verbindingen. Natuurliefhebbers kunnen het gebied beter leren kennen dankzij bewegwijzerde wandelpaden. Infoborden vertellen over de soortenrijkdom en geschiedenis van de streek.

Het Regionaal Landschap Kempen en Maasland stelde een laagdrempelig landschapsloket in waar particulieren en agrariërs terecht kunnen met vragen over landschapsonderhoud en subsidieregelingen.

Gekwaak en gekwetter in een oude groeve

Grindgroeve Brock

De voormalige grindgroeve Brock langs de Maas in Oupeye is ingericht als natuurgebied. De grindplas is aangepast, zodat flora en fauna kenmerkend voor stilstaand water er weer gebruik van kunnen maken. De groeve vormt een belangrijke schakel in het grensoverschrijdende ecologische netwerk van de Maas. Door middel van wandelpaden, picknicktafels en informatieborden wordt de locatie ontsloten voor ecotoerisme.

In heel Wallonië vind je ze: groeves die niet meer in gebruik zijn en waar niemand nog naar omkijkt. Afgelegen, aan het oog onttrokken en overwoekerd met braamstruiken houden ze voor de mens een gevaar in, omdat ze jongeren verleiden om in de plassen te gaan zwemmen. Met alle risico's van dien.

Zwemmen is niet meer mogelijk in de plas van de voormalige groeve Brock. Maar dankzij de inspanningen van de gemeente Oupeye nodigt de groeve als nooit tevoren uit om te recreëren en te genieten van de grote rijkdom aan biodiversiteit. Dit is belangrijk voor de lokale bevolking, die onder druk staat door industriële ontwikkelingen in de directe omgeving.

Door aanpassingen aan de steile oevers van de grindplas zijn ondiepe poelen ontstaan waar de zeer bedreigde rugstreeppad zich thuis voelt. De aanleg van zanderige hoogtes dient om de ijsvogel te verleiden om terug te keren naar dit gebied. De oude groeve biedt onderdak aan verschillende eendensoorten tijdens hun trektocht naar het zuiden. Een aantal watervogels overwintert er en er is een ongekende visstand.

De groeve krijgt alle kans om de ecologische mogelijkheden opnieuw ten volle tot bloei te brengen. De openstelling voor toerisme en recreatie zorgt ervoor dat draagvlak wordt gecreëerd voor natuurontwikkeling. Zo vormt de groeve Brock een voorbeeld voor andere verlaten grindgroeven die dienst kunnen doen als stapstenen in het netwerk van groene verbindingen.

"Voor maatregelen gericht op diersoorten heeft de samenwerking het grote voordeel dat alle beschikbare kennis bij elkaar wordt gebracht en effectief ingezet kan worden voor beschermingsdoeleinden."

Claus Mayer, NABU Aachen

Sporen naar de toekomst

Internationale databanken

Alles wat er gebeurde binnen de driejarige looptijd van Habitat Euregio was gericht op duurzaamheid: de samenwerking, de resultaten van acties in het landschap, het communiceren en betrekken van bevolkingsgroepen. Zeer tastbaar en nuttig voor het opzetten van toekomstige beschermingsprogramma's zijn de databanken met gegevens over de hazelmuis, de specht en de vleermuis.

Het NABU-Naturschutzstation Aachen zet een databank op voor verschillende specht- en vleermuissoorten. Onderzoek werd in de eerste plaats verricht in het Aachener Wald in Duitsland, maar daarnaast zijn ook metingen gedaan in het Vijlener Bos in Nederland en in het Preuswald in België. Welke soorten komen waar voor? Waar houdt de middelste bonte specht zich op? De franjestaartvleermuis? Hoe ontwikkelen de populaties zich? Welke eisen stellen ze aan hun leefomgeving?

De data worden ingebracht in een geografisch informatiesysteem, zodat duidelijk wordt waar de dieren zich bevinden. Hierdoor is het mogelijk om gerichte beschermingsmaatregelen te nemen. Het is niet zo dat de gegevens voor iedereen via internet toegankelijk worden. Omdat het om bedreigde soorten gaat, is het onmogelijk om alle gegevens prijs te geven. Dat zou de soorten vindbaar en daardoor te kwetsbaar maken. Bovendien kan het zijn dat een populatie vleermuizen onderdak vond in de schuur van een particulier. Dan verhindert de privacybescherming het openbaar maken van gegevens. Om het grote publiek inzicht te geven in het voorkomen van soorten zullen via internet wel overzichtskaarten ter beschikking worden gesteld.

Met het afsluiten van Habitat Euregio is het werk niet af. Het NABU-Naturschutzstation Aachen zoekt mogelijkheden om de gegevens te koppelen aan bijvoorbeeld de databank van Nederlandse en Belgische zusterorganisaties.

Ook voor de hazelmuis is een databank opgezet als onderdeel van het 'Herstelplan hazelmuis in het Drielandenpark'. De databank is bedoeld om zicht te krijgen op waar de hazelmuis zich bevindt. Hij geeft bovendien antwoord op de vraag of bepaalde maatregelen, zoals de aanleg en het beheer van bosranden, positief effect hebben op de verspreiding van deze gidssoort.

Ook in niet eerder onderzochte gebieden zijn hazelmuispopulaties in kaart gebracht. Dit gebeurde met hulp van liefst 600 nestbuizen: langwerpige vierkante kokers van plastic golfkarton die enkele meters boven de grond in bomen en struiken worden gehangen. De hazelmuis neemt er graag zijn intrek en maakt zo zijn aanwezigheid kenbaar. De locaties zijn met coördinaten vastgelegd. De resultaten van het onderzoek en de kennis die is opgedaan worden verspreid via symposia, een nieuwsbrief, een voorlichtingsfilm en een website. Zo beschikken terreinbeheerders over meer inzicht hoe het landschap hazelmuisvriendelijk in te richten.

Dienst Landelijk Gebied voerde het onderzoek uit in samenwerking met Ecologisch Adviesbureau Natuurbalans, Zoogdiervereniging Nederland en het Vlaamse Natuurpunt Studie en met hulp van vele vrijwilligers.

Een toekomst voor de natuur én voor Habitat Euregio

Natuur is nooit af. Ze is voortdurend in ontwikkeling. Dat geldt voor soorten, voor leefgebieden en voor biodiversiteit als geheel. Ook in de Euregio Maas-Rijn. Habitat Euregio gaf een belangrijke impuls aan de overlevings- en verspreidingskansen van een aantal gidssoorten, aan de ontwikkeling van groene verbindingen tussen de natuurparken en aan het bewustzijn van de mensen in het gebied. Maar er is nog veel te doen.

De acties in deze brochure vormen de opmaat naar een toekomst waarin een hoofdrol is weggelegd voor bewoners, gebruikers en genietters van de natuurlijke omgeving. Het is een zaak van lange adem om de vier miljoen inwoners bewust te maken van de waarde van natuur.

De partners binnen Habitat Euregio zijn vast van plan om door te gaan op de gezamenlijk ingeslagen weg, ook wanneer de Interreg-subsidies wegvallen na het beëindigen van het project. De kans dat zich nieuwe subsidiemogelijkheden zullen voordoen, nationale én Europese, is reëel.

Maar los van het financiële verhaal: er is gewoon geen weg terug. De samenwerking heeft ideeën gezaaid en subprojecten doen ontkiemen. Het zou onverstandig zijn om de oogst niet binnen te halen. Bijvoorbeeld:

- ARK Natuurontwikkeling werkte vóór Habitat Euregio al grensoverschrijdend, zoals in het gebied van de Grensmaas tussen Nederland en België. Door het project Missing Lynx is de samenwerking uitgebreid naar andere Europese regio's waar organisaties zich

bezig houden met de verspreiding van roofdieren als de wilde kat, lynx en wolf.

- De samenwerking tussen Natuurpunt, het Agentschap voor Natuur en Bos, Natuurmonumenten en het Regionaal landschap Haspengouw-Voeren in het grensgebied Noordal-Altenbroek wordt voortgezet in de aangrenzende gebieden en op de Sint-Pietersberg. Zo wordt een klein stipje op de kaart een olievlek die zich steeds verder uitbreidt; een olievlek met positieve in plaats van negatieve eigenschappen welteverstaan.

- Gedurende de looptijd van het project vormde het Euregionaal Platform Natuur de ronde tafel waaraan de partners éénmaal per halfjaar overleg voerden. Met steun van het project Drielandenpark blijft dit forum voor ideeën over landschap en natuur gehandhaafd. Alle andere natuur- en landschapsorganisaties worden uitgenodigd om aan te schuiven en om samen een duidelijke stem te geven aan de natuur in de Euregio. Ook binnen de politiek.

Eén plus één is drie; dat weten de betrokkenen bij Habitat Euregio als geen ander. De bundeling van werkracht en ervaring van verschillende natuurorganisaties en overheden leidt tot meer efficiëntie; kennisuitwisseling staat garant voor kostenbesparing. Maar vooral: samen de schouders zetten onder zo'n mooi en wezenlijk project genereert enthousiasme om door te gaan en om te blijven werken aan betere natuurverbindingen en leefgebieden in de Euregio Maas-Rijn.

De partners stellen zich voor

Wie speelden er een rol binnen Habitat Euregio?

Biologische Station StädteRegion Aachen e.V.

www.bs-aachen.de

Het Biologische Station, gevestigd in Stolberg, werd opgericht in 1998. Doel is om samen met natuurbeschermings- en landbouworganisaties oorspronkelijke en bedreigde natuur in de regio te beschermen en bij te dragen tot het behoud van een natuurlijk cultuurlandschap.

Eén van de kerntaken is het regelmatig inventariseren van bepaalde planten- en diersoorten. Op basis van de data worden maatregelen ter bescherming en behoud gepland en uitgevoerd. Naast het beschermen en herstellen van voor de regio kenmerkende fruitboomgaarden houdt het Biostation zich ook bezig met verschillende LIFE- en Interreg-projecten gericht op het in natuurlijke staat terugbrengen van moerassen en waterlopen en projecten gericht op soortenbescherming van beekparelmossel, geelbuikvuurpad, steenuil, paapje en Europese rivierkreeft.

Door een brede publiekswerking en een veelzijdig evenementenprogramma worden bewoners uit de regio en andere geïnteresseerden betrokken en geïnformeerd.

NABU Naturschutzstation Aachen

www.nabu-aachen.de

Het NABU-Naturschutzstation Aachen is een onderafdeling van de non-profit vereniging NABU Aachen (Naturschutzbund Deutschland Stadtverband Aachen e.V.). Tot de taken van het NABU-Naturschutzstation behoort het uitvoeren van beheer- en herstelwerkzaamheden in natuurgebieden en in het cultuurlandschap van Aken. Belangrijke bouwstenen hiervoor zijn het inventariseren en documenteren van de fauna en flora en het openbaar maken van de opgedane kennis. Het Naturschutzstation Aachen ziet zich als schakel tussen natuurbeschermers en landgebruikers en wil burgers overhalen om zich vrijwillig in te zetten voor natuurbescherming.

Biologische Station
StädteRegion Aachen e.V.

Agentschap voor Natuur en Bos

www.natuurenbos.be

Het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) investeert in een hedendaags beleid en beheer van bossen, natuur en parken en ondersteunt partners die dezelfde doelen nastreven. Het Agentschap voor Natuur en Bos werkt samen met veel verschillende partners en creëert zo een groter draagvlak voor natuur. De deur staat open voor iedereen: van een grote multinational die bomen wil planten tot een lokale jeugdbeweging die in een stukje natuur wil kamperen. Het Agentschap voor Natuur en Bos is de grootste groenbezitter in Vlaanderen. Het beheert 42.300 hectare eigen bossen, natuurgebieden en domeinen. Aangezien het agentschap ook anderen helpt bij het beheren van hun domeinen, beheert het agentschap in totaal zo'n 75.000 hectare bos of natuurgebied. Het Agentschap voor Natuur en Bos staat dus duidelijk met zijn twee botten – dit is Vlaams voor laarzen – op het terrein. Die terreinkennis en ervaring vormen belangrijke pijlers om het beleid te helpen voorbereiden.

Natuurpark Hoge Venen

www.botranger.be

In het uiterste oosten van België in de provincie Luik biedt het Natuurpark de Hoge Venen-Eifel met zijn 72.000 ha veel meer dan de uitgestrekte heide- en veengebieden waar het bekend om is. De uitgestrekte bossen, het bekken van de Our, de stuwmeren en pittoreske dorpjes maken het beeld compleet.

Vanuit het Natuurparkcentrum Botrange zet een groot aantal actoren zich in voor hetzelfde belang: naast natuureducatie en –sensibilisatie richt het studiecentrum van het Natuurpark Hoge Venen-Eifel zich op bescherming, behoud en beheer van het natuurlijk erfgoed, op landschapsbeheer en –inrichting; rurale en economische ontwikkeling (met op toeristisch gebied: partnerschappen en coöperaties); innovatie en onderzoek op het gebied van milieubescherming.

Regionaal Landschap Kempen Maasland (RLKM)

www.rlkm.be

Het Regionaal Landschap Kempen en Maasland (RLKM) werkt aan duurzame streekontwikkeling in het noordoosten van Belgisch Limburg op basis van de actuele en potentiële kwaliteiten van natuur, landschap en streekidentiteit van de Hoge Kempen, de Maasvallei en het Kempen-Broek.

Vanuit deze missie worden bewoners en bezoekers uitgenodigd om op een zorgzame manier te genieten van natuur, landschap en eigenheid van de streek. Bestuurders en beheerders (gemeenten, landbouwers, natuurverenigingen) op hun beurt worden uitgenodigd om op een zorgdragende manier de waarde en aantrekkelijkheid van natuur en landschap te verhogen.

Zo hoopt RLKM via natuur- en landschapszorg te komen tot meer waardevolle natuur die via natuurgerichte recreatie en toerisme ervaren, beleefd en gewaardeerd kan worden.

Parc naturel Hautes Fagnes - Eifel

Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren (RLH)

www.rlh.be

Haspengouw en Voeren zijn bijzondere streken in het zuiden van Belgisch Limburg. Een glooiend landschap gekarakteriseerd door beekvalleien, akkers, holle wegen en hoogstamboomgaarden, met in elk seizoen zijn charme.

Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren vzw (RLH) is een samenwerkingsverband tussen overheden, natuurverenigingen, landbouworganisaties, wildbeheereenheden en toeristische verenigingen. Met als missie: versterking van natuur en landschap in samenspraak met alle gebruikers.

Natuurpunt beheer

www.natuurpunt.be

Door natuurgebieden aan te kopen en te beheren en door de natuur te bestuderen werkt Natuurpunt actief mee aan duurzaam natuurbehoud in Vlaanderen. Via de beleidswerking oefent Natuurpunt invloed uit op het natuurbeleid, zowel bij de lokale, regionale, nationale als internationale overheden. Natuurpunt draagt zorg voor de natuur, maar wil ook meer natuur. Want hoe drukker het leven wordt, hoe meer nood de mensen hebben aan groen. Dankzij de inspanningen van Natuurpunt bleven unieke stroken bos, heide, duinen, valleigebieden en polderlandschappen gevrijwaard.

Natuurpunt werkt ook aan betere natuur: door deskundig beheer slagen vrijwilligers er in de soortenrijkdom in de natuurgebieden te verhogen. Zeldzame en bedreigde diersoorten krijgen daardoor betere levenskansen.

Natuurpunt stelt de natuurgebieden bewust open voor iedereen, om ervan te genieten, om ze te bestuderen of om een handje toe te steken bij het beheer.

Natuurpunt plaatst haar werking in een brede maatschappelijke context. Het is zinloos te ijveren voor prachtige natuurgebieden wanneer rondom de verloedering van bodem, water en lucht toeneemt. Daarom staat Natuurpunt in de bres voor een leefbare wereld voor mens, plant en dier, hier bij ons en overal op aarde.

Commune d'Oupeye

www.oupeye.be

De gemeente Oupeye is een lokale openbare dienst. Als onderdeel van haar milieu- en sociale verantwoordelijkheid wil ze haar burgers de mogelijkheid geven milieuvriendelijk te recreëren en wonen. Zij erkent dat de sociale ontwikkeling en het groene element een doelstelling is die verder gaat dan de gemeentelijke grenzen. De gemeente Oupeye wil deze visie integreren in het denken van de Euregio.

ARK Natuurontwikkeling

www.ark.eu

Als innovatieve natuurorganisatie wil de stichting ARK laten zien hoe maatschappelijke veranderingen en behoeften voortdurend leiden tot nieuwe kansen voor natuur en landschap. Activiteiten als delfstofwinning, waterbeheer, stedenbouw en gezondheidszorg zijn beter af met natuurontwikkeling en lokale economieën floreren dankzij natuur, recreatie, toerisme en een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven en instellingen. ARK stimuleert mensen om die kansen te pakken.

Dienst Landelijk Gebied

www.dienstlandelijkgebied.nl

Dienst Landelijk Gebied (DLG) werkt vandaag aan het landschap van morgen. Wonen, werken en recreëren in een mooi en duurzaam ingericht Nederland. Met waardevolle natuur, ruimte voor water en gezonde landbouw. Daar zet DLG zich als publieke organisatie voor in, samen met bewoners, overheden en belanghebbenden. Van ontwerp tot realisatie.

DLG is een agentschap van het ministerie van Economische Zaken en draagt al meer dan 75 jaar bij aan het realiseren van samenhang en ontwikkeling in het landelijk gebied. Dat doet DLG via projecten voor bestuurlijke opdrachtgevers van alle overheden: Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten.

Provincie Limburg

www.limburg.nl

De Provincie Limburg is de belangrijkste schakel tussen het Rijk en de Limburgse gemeenten. Zij behartigt de provinciale belangen van alle inwoners, bedrijven, organisaties en instellingen in Limburg. Binnen de Nederlandse overheid is de provincie primair verantwoordelijk voor natuurbeheer. De Provincie Limburg was twaalf jaar geleden de initiatiefnemer van het Drielandenpark, waarin tien overheden in Nederland, België en Duitsland samenwerken. Habitat Euregio is één van de uitvoeringsprojecten die uit die samenwerking zijn ontstaan. De Provincie Limburg is daarnaast een belangrijke co-financier van de Nederlandse partners van Habitat Euregio.

Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg

www.ikl-limburg.nl

Stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen in Limburg (IKL) zet zich in voor een duurzame ontwikkeling van het cultuurlandschap in de Nederlandse provincie Limburg. Speciale aandacht gaat daarbij uit naar de streek- en identiteitsgebonden landschappelijke kenmerken en het actief betrekken van de inwoners bij de zorg voor het landschap. Een van de invalshoeken voor het werk van IKL is het verbeteren van leefgebieden voor karakteristieke en bedreigde soorten (planten en dieren).

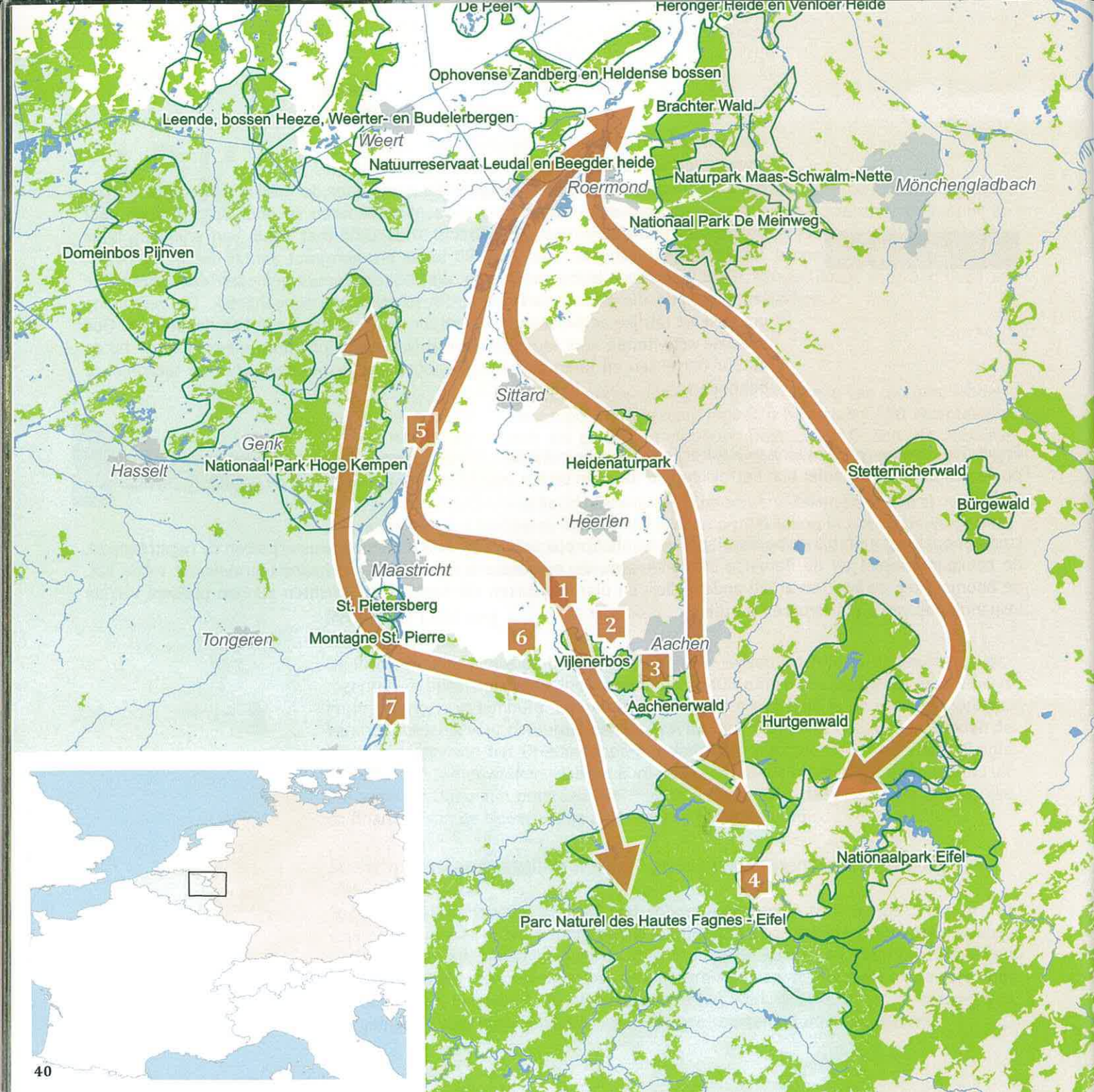
Natuurmonumenten

www.natuurmonumenten.nl

Natuurmonumenten is een vereniging die zorgt voor de natuur in Nederland door natuurgebieden aan te kopen en duurzaam te beheren en door op te komen voor de belangen van de natuur. Dit gebeurt sinds 1905 met steun van vrienden, bijna 3800 vaste vrijwilligers, ruim 730.000 leden en een groot aantal bedrijven. Overal in Nederland. Voor iedereen. Daarom zijn bijna al natuurgebieden en waardevolle landschappen die Natuurmonumenten beschermt, vrij toegankelijk. De vereniging organiseert talrijke activiteiten in de natuur waar iedereen aan kan deelnemen. Ook speciale activiteiten voor kinderen. Zo wil Natuurmonumenten mensen actief bij de natuur betrekken en laten zien hoe belangrijk het is om deze voor de toekomst te behouden.

En verder speelden een rol binnen Habitat Euregio: vele instanties, burgers, verenigingen, bedrijven en overheden die op de een of andere manier hun betrokkenheid toonden bij het project en die vaak letterlijk de armen uit de mouwen staken.

Last but not least, feitelijk de hoofdrolspelers van het project: de hazelmuis, de vroedmeesterpad en de rugstreeppad, de beekparelmossel en de Bataafse stroommossel, de middelste bonte specht, de baardvleermuis, de wilde kat, de boommarter, de lynx en al die andere dier- en plantensoorten die hopelijk de vruchten kunnen plukken van de inspanningen van alle betrokken partijen.

Habitat Euregio in kaart

Legenda

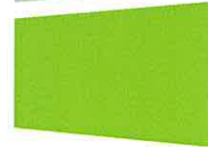
Natuurverbindingen

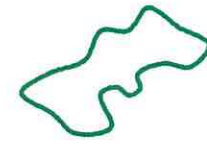
Water

Stedelijk gebied

Bos

Contour Natuurgebieden/parken

België

Duitsland

Nederland

Aandachtsgebieden:

1

Kleinschalig natuurlandschap

2

Missing lynx

3

Oude bosgebieden

4

Kwaliteitsimpuls bovenstroomse gebieden

5

Landschapsschakel Oude Weerd

6

Grensoverschrijdend Ecologisch Basisplan (GEB)

7

Grindgroeve Brock

Enkele termen uitgelegd

Kleine woordenlijst

Beheerwerkzaamheden

Menselijke ingrepen in het landschap die bedoeld zijn om dat landschap in stand en intact te houden zodat streekeigen dieren en planten er kunnen gedijen. Het kan gaan om bijvoorbeeld het knotten van wilgen, het verwijderen van exoten, het onderhoud van hagen of het snoeien van bomen.

Cameraval

Speciale camera's die automatisch een foto of film maken als er iets beweegt voor de camera. Het is een modern hulpmiddel om wilde dieren te fotograferen of te filmen, bijvoorbeeld om hun aanwezigheid in een bepaald gebied te kunnen aantonen.

Drielandenpark

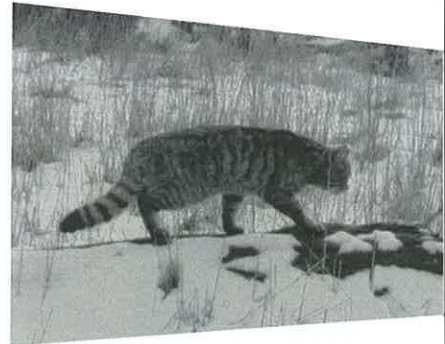
De benaming van het groene hart van de Euregio Maas-Rijn, omzoomd door de steden Luik, Aken, Maastricht, Hasselt en Heerlen. Het is ook de naam van een samenwerkingsverband dat zich inzet om die open ruimte te behouden en te versterken in relatie tot de omliggende stedelijke gebieden.

Ecologisch netwerk

De leefgebieden van al dan niet bedreigde planten- en diersoorten en de groene verbindingen ertussen. Ook wel groene infrastructuur genoemd.

Euregio Maas-Rijn (EMR)

Opgericht als werkgroep in 1976 is de EMR één van de oudste grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden binnen Europa. In 1991 werd een juridisch statuut verkregen in de vorm van een stichting volgens Nederlands recht. Leden van de EMR zijn: het zuiden van de provincie Limburg (NL), de provincie Limburg (B), de provincie Luik (B), de Duitstalige Gemeenschap (B) en de Regio Aken (D). De stichting zetelt in het gebouw van de Duitstalige Gemeenschap in Eupen. Het hoogste besluitvormingsorgaan is het bestuur waaronder het Euregio Maas-Rijn bureau ressorteert. Je zou de EMR als overkoepelend orgaan de veertiende partner binnen Habitat Euregio kunnen noemen.

GEB

Het GEB, het Grensoverschrijdend Ecologisch Basisplan van Noordal-Altenbroek is de benaming van één van de subprojecten van Habitat Euregio.

Gidssoorten

Diersoorten die bepaalde hoge eisen stellen aan hun leefomgeving. Als aan die eisen is voldaan, is het zeker dat andere, minder veeleisende soorten zich ook binnen het gebied kunnen handhaven. Gidssoorten in de Euregio Maas-Rijn zijn bijvoorbeeld de hazelmuis, de Bataafse stroommossel, de franjestaartvleermuis en de middelste bonte specht.

Graft

Sterke knik in het reliëf van hellinggronden tussen twee percelen, meestal begroeid met bomen of struiken. In het landschap zijn graften herkenbaar als linten van bomen en struiken of grazige vegetatie. Ze zijn van belang als verbindingsweg, schuil- en woonplaats voor vele soorten.

Habitat

Leefgebied van een bepaalde plant- of diersoort. Elke soort stelt specifieke eisen aan die leefomgeving.

Habitatrichtlijn

Europese richtlijn die lidstaten verplicht om leefgebieden van bedreigde diersoorten te beschermen en te onderhouden met als doel de biodiversiteit te waarborgen.

Houtkant of houtwal

Dichte houtgewassen die breder zijn dan één bomenrij. Ze bestaan vaak uit bomen die als hakhout beheerd worden, eventueel gecombineerd met enkele opgaande bomen. Wanneer houtkanten zijn aangeplant op een door de mens opgeworpen aarden wal, spreken we van een houtwal.

INTERREG

Een Europees subsidieprogramma bedoeld om de grensoverschrijdende samenwerking te stimuleren en te bevorderen en om het economische, sociale en culturele potentieel van grensregio's te versterken. Habitat Euregio kreeg steun via het programma Interreg IV-A van de Euregio Maas-Rijn.

Kleine landschapselementen

Elementen van het landschap die dat landschap typeren en die voor diersoorten vaak een belangrijke rol spelen als onderdeel van hun habitat. Het kan gaan om een houtkant, een heg, een graft, een poel of een rij knotwilgen.

Kleinschalig cultuurlandschap

Een afwisselend landschap (bijvoorbeeld een hoogstamboomgaard, weiland en bosrand aan elkaar grenzend) met een grote verscheidenheid aan kleine landschapselementen. Gidssoorten die deel uitmaken van de habitat van soorten als de hazelmuis en de grauwe klauwier zijn gidssoorten die je aan dergelijke cultuurlandschappen kunt koppelen.

Natura 2000

Een Europees netwerk van beschermde natuurgebieden op het grondgebied van de lidstaten van de Europese Unie, waar gewerkt wordt aan het behoud en herstel van biodiversiteit. Natura 2000 draait om het beschermen van leefgebieden (habitats), maar draagt ook bij aan soortenbescherming. Habitat Euregio heeft bijgedragen aan de uitvoering van maatregelen voor de Euregio Maas-Rijn zoals beschreven in de Natura 2000 beheerplannen.

Struweel

Vegetatie van struiken van een tot vijf meter hoog.

EUREGIO

Een hazelmuis verstoppt zich in het struikgewas. Een beekparelmossel ligt verscholen op de bodem van de stroom. Een vroedmeesterpad zie je amper tussen het gesteente op de oever van een poel. Opvallen doen ze niet, deze bedreigde soorten, maar toch stonden ze centraal binnen het project Habitat Euregio. Want als zij goed gedijen, zegt dat iets over de kwaliteit van de natuur in zijn geheel. Dus werkten dertien partners uit België, Duitsland en Nederland samen op verschillende locaties in het landschap van de Euregio Maas-Rijn om het deze en andere dier- en plantensoorten naar de zin te maken. Deze brochure vertelt over wat die dertien zoal deden. In de hoop anderen onder de vier miljoen burgers die in het gebied wonen te kunnen inspireren om hun voorbeeld te volgen en zich in te zetten voor de natuur.

Grenzenloos groen

De Natuur van vier miljoen

